

RELATORIA

XV EDICIÓ
**CURS DE DRETS
SOCIALS 2023**

JUSTICIA ECOLÒGICA EN RISC, DRETS SOCIALS EN DISPUTA
COM REPARTIM EL QUE RESTA I DEFENSEM L'ESSENCIAL

Índex

Introducció	3
Claus per llegir l'actualitat des dels drets humans	4
BLOC A: Transició ecosocial o barbàrie	5
Justícia Climàtica, què és i com aplicar-la?	6
27 COPs més tard, serveix d'alguna cosa la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre Canvi Climàtic?	7
Límits biofísics del sistema capitalista: dissenyem el decreixement	9
BLOC B: Necessitats bàsiques i béns essencials: negoci a regular o drets a proveir?	10
Les cures com a dret: 'nova normalitat' i mercantilització	11
Habitatge i descobertura: parc públic i regulació de l'oferta privada	12
La disputa per la provisió de serveis públics. Entre la re-internalització i la resistència mercantilista	13
BLOC C: Límits a la impunitat corporativa i a la llibertat fiscal	14
Organització col·lectiva per a la defensa del territori	15
Fiscalitat justa? Grans fortunes i corporacions transnacionals	16
Regulant l'impacte de les transnacionals	17
Llibertats en temps de restriccions ecològiques	19

INTRODUCCIÓ

Sessió 1

Claus per llegir l'actualitat des dels drets humans

Irene Escorihuela
5 d'octubre de 2023

La primera sessió del Curs de Drets Socials de l'Observatori DESCA va consistir en una classe introductiva, conduïda per Irene Escorihuela -directora de l'Observatori DESCA-, i va abordar l'ensenyament entorn als principals mecanismes polítics i jurídics existents per a la defensa internacional dels drets socials.

L'objectiu d'aquesta primera sessió va consistir en dotar a l'alumnat de les primeres claus argumentals i instruments necessaris per analitzar, de forma crítica, les situacions i contextos actuals que es desenvolupen en vulneracions de drets. Així, es va fer un repàs tant de les vulneracions generades a través de problemàtiques ambientals i socials locals (per exemple, aquelles generades entorn al projecte dels jocs olímpics d'hivern, en el context del Pirineu català) com d'aquelles generades a través de problemàtiques econòmiques o polítiques internacionals (per exemple, aquelles vulneracions generades per la crisi climàtica o per la guerra a Ucraïna, en el context global).

La sessió va consistir, principalment, en dues parts: una primera de lectura del context actual local i global amb visió de drets, i una segona d'ensenyament sobre els sistemes internacionals de protecció per les seves vulneracions.

1. Lectura del context local i global en termes de drets

En aquesta primera part, es va presentar l'Anuari de Drets Socials 2022, escrit i publicat pel mateix Observatori DESCA. Un document que recorre l'any a través de l'anàlisi sobre l'estat actual dels drets en matèria

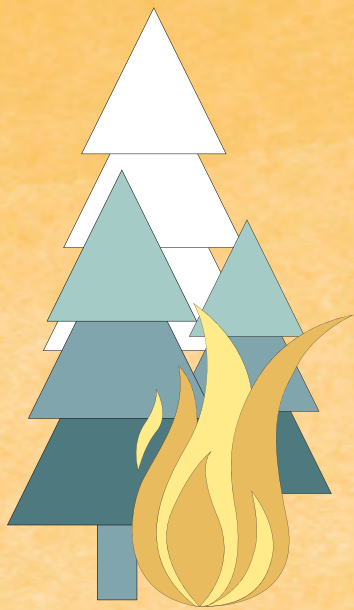
d'habitatge, alimentació i justícia climàtica, a la vegada que examina els avenços i retrocessos legals per aquests mateixos drets. Analitzar l'Anuari de l'Observatori va ser el tret de sortida per a entendre quines són les principals problemàtiques i els contextos polítics i legals que envolten les vulneracions dels drets socials, ambientals i econòmics actuals al nostre territori i al món.

2. Sistemes internacionals de protecció de drets

La segona part de la sessió es va dedicar a l'anàlisi de la protecció dels Drets Humans des de la vessant de les Nacions Unides.

La concepció internacional dels drets humans va néixer amb la Declaració dels Drets Humans adoptada l'any 1948 sota el paraigua de les Nacions Unides. L'any 1966, l'entesa dels drets humans va guanyar complexitat amb l'adopció de dues Convencions diferents; la Convenció dels Drets Econòmics Socials i Culturals, i la Convenció sobre Drets Civils i Polítics. L'univers dels drets humans i les seves variants s'ha anat expandint, i avui en dia diversos pactes, òrgans, i mecanismes d'exigibilitat s'han adoptat de manera internacional i específica per la seva defensa.

Com podem assegurar-nos de què els drets socials són protegits? Aquest ha estat el tema de discussió de la sessió 1 del Curs de Drets Socials, on hem dedicat un temps a parlar sobre l'exigibilitat sobre el compliment dels acords internacionals en matèria de drets, i a les estratègies de protecció que han sorgit els últims temps al voltant de les reclamacions de drets als diversos Comitès de les Nacions Unides.

BLOC A TRANSICIÓ ECOSOCIAL O BARBÀRIE

Sessió 2

Justícia Climàtica, què és i com aplicar-la?

Gisela Torrents
10 d'octubre de 2023

Aquesta sessió va obrir el bloc de "transició ecosocial", amb Gisela Torrents, Tècnica de Justícia Climàtica i Drets Ambientals de l'Observatori DESCA, i es va dedicar a analitzar la justícia climàtica des d'una perspectiva científica, econòmica i social.

La sessió es va dividir principalment en dues parts: una primera on es van marcar les bases científiques i tècniques de la crisi climàtica, i una segona on es va abordar pròpiament el concepte de justícia en el context actual de crisi.

1. Bases de la Crisi climàtica

La primera part d'aquesta sessió es va dedicar a recórrer els principals termes físics, climatològics i biològics de la crisi climàtica, buscant un entendiment bàsic entre l'alumnat d'aquesta problemàtica que té afectacions molt diverses arreu del planeta.

Primerament, es va fer una introducció a la naturalesa dels Gasos amb Efecte d'Hivernacle (GEH), i com l'emissió descontrolada d'aquests provoca una sobreconcentració a l'atmosfera que origina l'escalfament global i, eventualment, la crisi a la que ens referim.

Així, es van tocar les principals fonts d'emissió, els diferents gasos GEH i les seves característiques particulars, i com aquests afectaven a l'augment de temperatura de l'aire.

A més, es va exposar també la extrema vinculació entre les altes emissions de GEH, la crema de combustibles fòssils i el model de desenvolupament que es va originar a partir de la revolució industrial.

Finalment, es va fer un repàs ràpid dels principals objectius internacionals acordats a les Nacions Unides respecte els nivells d'escalfament global, i el procés actual per aconseguir el compliment d'aquests acords.

2. Justícia Climàtica

La crisi climàtica afecta de forma diferent a les persones depenent de diversos factors: l'edat, el gènere, el lloc on aquesta persona visqui, el seu nivell econòmic, el seu color de pell, etc. Aquesta segona part de la sessió es va dedicar a plantejar les desigualtats socials, econòmiques, i polítiques que genera la crisi climàtica i com respondre-hi de manera justa adequada.

Es van identificar diversos escenaris d'injustícies, llegint el context actual de repercussions de la crisi climàtica sota 4 eixos principals de poder: (1) el binomi Nord-Sud Global; (2) la classe social i l'acumulació de capital; (3) el gènere; i (4) les relacions intergeneracionals. La justícia climàtica entén aquests 4 eixos de poder com a estructures inherents i interconnectades amb la crisi climàtica, que personifiquen les causes, però també conseqüències d'un model de creixement econòmic insostenible tant en l'àmbit social com ambiental.

L'expressió d'aquests eixos de poder en la qüestió climàtica prenen les formes següents:

- **Dicotomia Nord-Sud Global:** vam explorar la relació entre el desenvolupament econòmic dels països i les seves emissions, esposant que l'emissió històrica de GEH està vinculada a l'enriquiment econòmic dels països "desenvolupats".
- **Classe i acumulació de capital:** vam explorar la idea de que la capacitat

d'acumulació està lligada a l'emissió de GEH. Vam estudiar també els informes que asseguren que el 10% de la població mundial més rica emet el 48% de GEH internacionals, mentre que l'1% de persones més riques emet el 17% de les emissions.

- **Gènere:** vam identificar el gènere com a factor de risc davant la crisi climàtica, estudiant les afectacions físiques, econòmiques i socials de la crisi sobre les dones.
- **Justícia intergeneracional:** vam exposar finalment la interacció entre les generacions passades, l'actual i les generacions que venen, i l'impacte climàtic a través de totes elles.

Entendre l'articulació de la crisi climàtica sota aquests eixos de poder és crucial per a entendre la necessitat d'una resposta política àmplia de cara a l'escalfament global, i de reconfigurar les estructures que reproduïxen rols de poder.

Sessió 3

27 COPs més tard, serveix d'alguna cosa la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre Canvi Climàtic?

Gisela Torrents
17 d'octubre de 2023

Un cop havent avançat en el coneixement científic i social sobre la crisi i la justícia climàtica, la tercera sessió es dedica a elevar la búsqueda de solucions fins a l'àmbit internacional.

El Conveni Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (CMNUCC)

L'any 1992, a Rio (Brasil), es va firmar el **Conveni Marc de les Nacions Unides sobre Canvi Climàtic (CMNUCC)**, amb l'objectiu d'establir les concentracions de Gasos amb Efecte d'Hivernacle (GEH) a l'atmosfera, a un nivell que impedeixi interferències antropogèniques perilloses pel sistema

climàtic. Tot i que els acords que es firmin sota aquest conveni són vinculants, la naturalesa d'aquest conveni no permet la rendició de comptes dels estats per l'incompliment de les seves decisions.

Basant-se en la interacció de la recerca científica i social sobre canvi climàtic, el conveni reconeix el primer principi de justícia climàtica, el de les "responsabilitats comunes però diferenciades" davant de la crisi climàtica. Amb aquest principi, el CMNUCC reconeix les diferències econòmiques i socials entre els 192 estats membres, dividint-los entre països "desenvolupats" i "en vies de desenvolupament", i diferenciant la seva

capacitat i responsabilitat de fer front a la crisi.

Conferència de les Parts (COP) del CMNUCC

Les COP són el retrobament anual entre els estats membres del CMNUCC, que inclou les línies de negociació internacional per a la realització dels objectius del tractat.

Una de les característiques clau de les COP de canvi climàtic és que les decisions s'adopten per consens. Els seus acords són vinculants tot i que l'exigibilitat dels seus principis depèn de la redacció del text i els matisos d'interpretació.

Algunes conferències han estat especialment clau per a la història de la justícia climàtica global: La primera COP, realitzada a Kyoto l'any 1997 va establir els primers objectius de reducció d'emissions i els primers fons monetaris d'adaptació, dins del Protocol de Kyoto. Després de molts anys de discussions sobre les responsabilitats diferenciades entre països en la implementació del Protocol de Kyoto, la COP15, feta a Copenhaguen, s'utilitza com a exemple del falliment del sistema de decisions establert. Finalment, la COP21, a París, va resultar en l'adopció de l'Acord de París representant una fita històrica cap a la implementació d'un pla internacional per l'establiment d'un límit d'augment global de la temperatura mitjana de la Terra.

L'Acord de París

Firmat el 2015 i ratificat per 55 països, aquets acord s'articula sobre tres eixos principals: adaptació, mitigació i finançament. La seva implementació depèn de molts altres mecanismes, sent el més important les contribucions de cada un dels països pel compliment de l'objectiu final, a través de les reduccions nacionals d'emissions de GEH.

Pèrdues i danys

A la COP27, a Egipte, es va aprovar un fons monetari addicional als actuals per "compensar" als països més vulnerables a la crisi climàtica per a les pèrdues econòmiques i no econòmiques causades pel canvi climàtic provocat pels països rics més emissors. Tot i la creació d'un fons monetari especialitzat, els detalls sobre el mecanisme encara no estan estipulats.

Les controvèrsies de les COP

Les COP presenten un espai multilateral per a la discussió que engloba quasi tots els estats del món en uns punts d'acord que són claus per afrontar una crisi global. De totes maneres, aquest mecanisme també ha evidenciat i reproduït les desigualtats que en si mateix denuncia, i són també espais de conflicte d'interès que, per exemple, donen veu a lobbies que afebleixen els acords.

Sessió 4

Límits biofísics del sistema capitalista: dissenyem el decreixement

Giacomo d'Alisa
19 d'octubre de 2023

La sessió sobre decreixement amb l'ecologista polític Giacomo d'Alisa tanca el bloc A del Curs de Drets Socials i aborda el decreixement com una alternativa econòmica al sistema de creixement insostenible que està causant múltiples problemes socials i ambientals.

En contraposició al sistema actual on el sobre-consum és sistèmic i els límits a aquests són entesos com a obstacles al creixement, emergeix la idea del decreixement: un moviment econòmic que planteja un sistema econòmic que s'encabeixi dins dels límits de la vida humana i planetària, permetent que el metabolisme social permeti la sostenibilitat de tota forma de vida.

Enfrontant la qüestió del creixement econòmic i les seves dinàmiques, sorgeixen diverses alternatives polítiques i econòmiques, com ara els bancs ètics i cooperatius, i els moviments econòmics que promouen les idees de rendes mínimes i màximes. Una proposta innovadora és la Renda Universal de Cures, la qual desafia la noció del treball assalariat actual i revalorava les activitats no productives, com les tasques reproductives i de cura, que són fonamentals per al benestar i la dignificació del treball, sovint realitzat per

dones. Aquesta iniciativa, encara en fase de desenvolupament, planteja una prestació pública basada en el treball de cura i els rols de gènere de cada individu, amb l'objectiu de retribuir les seves contribucions i necessitats, i reconèixer el valor de les tasques de cura al marge del sistema d'acumulació de capital. Tot i generar controvèrsia en els àmbits polític i econòmic, aquesta proposta és crucial per destapar les alternatives possibles a un sistema de creixement que resulta injust i insostenible.

D'Alisa ens fa una explicació extensa sobre l'origen i metodologies del sistema de decreixement plantejat i ens avisa, també, del perill d'una inclinació colonial amb certs tipus de polítiques decreixentistes. Sabem que els patrons de decreixement més accentuats a nivell planetari s'han donat en els estats del Nord Global, reduint la producció nacional de béns mentre depenen de l'apropiació i extracció de recursos provinents d'altres països més empobrits.

Bibliografia: *Decrecimiento. Vocabulario para una nueva era.* Giacomo D'Alisa, Federico Demaria, Giorgos Kallis. 2016

BLOC B
NECESSITATS
BÀSIQUES I BÉNS
ESSENCIALS: NEGOCI
A REGULAR O DRETS A
PROVEIR?

Sessió 5.

Les cures com a dret: 'nova normalitat' i mercantilització

Claudia Lazzaro i Maki Medina
24 d'octubre de 2023

La jornada inaugural del Bloc B s'ha centrat en un tema crucial: les cures i el seu valor enfront de la tendència a la mercantilització dels béns i serveis. Aquesta sessió ha estat conduïda per membres de la Red-ESCR, Claudia Lazzaro i Maki Medina.

La defensa dels drets no reconeguts emergeix com a peça angular per a garantir la plenitud dels drets humans. Entre aquests drets silenciats, el dret a la cura emergeix com a dret secundari en els sistemes legals actuals. Per comprendre'l plenament, és imprescindible explorar la seva història, naturalesa, complexitat i conceptualització, amb l'objectiu de desxifrar-ne la seva intersecció amb altres drets fonamentals.

Les cures abasten múltiples dimensions, que es poden dividir entre la seva manifestació material i la subjectiva. Les cures materials inclouen les tasques tangibles, com la cura de persones malaltes o les feines domèstiques. La dimensió subjectiva, més subtil, es refereix als vincles emocionals immersos en les cures, a la interdependència, la vulnerabilitat i la gestió organitzativa de les mateixes.

Així mateix, les dimensions socials de les cures es poden categoritzar en tres aspectes principals. Històricament, les cures s'han definit des d'una dimensió política, reflectint i perpetuant eixos de poder i desigualtats. La seva associació amb les dones també ha estat marcada per la precarització econòmica, reforçant la dicotomia de gènere i la seva assignació al àmbit privat. A partir d'aquestes desigualtats polítiques, el reconeixement de les cures implica una dimensió moral de igualtat de gènere. Finalment, la comprensió de les realitats polítiques i morals relacionades amb les cures ha conduït a una dimensió jurídica que les reconeix com a dret humà.

Al context llatinoamericà, la lluita feminista ha destacat la importància de reconèixer les cures des d'una perspectiva de drets humans. Aquest reconeixement situa l'Estat com a actor central en les responsabilitats per al funcionament d'aquests mecanismes, però també considera la família, el mercat i la comunitat com a corresponsables. La concepció de les cures com a dret humà també subratlla la seva universalitat, interdependència i indivisibilitat.

Sessió 6

Habitatge i descobertura: parc públic i regulació de l'oferta privada

Alfredo Palomera i Guillem Domingo
26 d'octubre de 2023

Els experts de l'Observatori DESCA, Alfredo Palomera i Guillem Domingo, ens endinsen en les complexitats subtils que subjeuen l'oferta d'habitatge privat i el seu impacte sobre el dret a l'habitatge.

Tot i ser reconegut com un dret fonamental i universal, el dret a l'habitatge es troba en una situació crítica, i l'accés a aquest constitueix una de les qüestions més debatudes en la política i entre la societat civil de l'Estat espanyol. Per comprendre la seva situació actual, és necessari analitzar el model habitatge vigent, així com les lluites existents per millorar-lo, explorar les causes sistemàtiques que obstaculitzen l'accés a aquest dret, i reflexionar sobre els models existents i els possibles escenaris futurs.

El sistema d'habitatge està profundament influït per una sèrie de factors polítics i socials propis de cada territori: el marc polític, la legislació, les polítiques públiques, els mecanismes d'accés a l'habitatge, la història i percepció social dels drets associats, així com les lluites que es duen a terme per aconseguir-los. S'ha constatat que el model predominant a l'Estat Espanyol, incloent Catalunya, ha generat una greu desigualtat i segregació en l'accés a l'habitatge, principalment a causa de la seva mercantilització, que ha convertit l'habitatge en un producte de consum deslligat del seu valor com a dret. Aquesta mercantilització és alimentada per una narrativa política entorn de la propietat privada i un augment desproporcionat dels preus del lloguer, en part degut a la presència de fons d'inversió especulatius en el mercat immobiliari. En contrast, els models

d'habitatge públic permeten un accés més universal i democràtic a l'habitatge, encara que per garantir aquest dret és necessari ampliar aquest model públic i realitzar canvis en el marc legal.

El dret a l'habitatge, com altres drets, s'entrellaça amb la creació de models urbans sostenibles, considerant les seves conseqüències ambientals, socials i econòmiques. La lluita per l'habitatge implica objectius clars, com augmentar el poder de negociació dels llogaters, exigir una resposta pública per garantir l'accés a l'habitatge davant de la seva mercantilització, visibilitzar les vulneracions dels drets i influir en els plans legals que regeixen el mercat immobiliari.

Mentre el problema de l'habitatge constitueix un vector clau de les desigualtats urbanes globals i locals, la seva influència sobre la societat civil és fonamental per al desenvolupament de lluites i moviments alternatius que denuncien aquestes situacions i proposen noves vies polítiques i legals per aconseguir el dret a l'habitatge.

Sessió 7

La disputa per la provisió de serveis públics. Entre la re-internalització i la resistència mercantilista

Jordi Colomer
30 d'octubre de 2023

Jordi Colomer tanca el bloc B amb una anàlisi concisa de l'externalització dels serveis a l'Estat espanyol i obre el debat sobre les alternatives de municipalització.

La privatització dels serveis públics constitueix una de les principals problemàtiques per comprendre les desigualtats presents a les nostres societats, i els cercles viciosos que envolten la lluita pels drets socials.

Essencialment, el dilema de la privatització es manifesta en el conflicte d'interessos entre l'administració pública i les empreses privades. D'una banda, l'administració busca oferir el millor servei al millor preu, mentre que les empreses aspiren al benefici en la prestació dels seus serveis o la venda de béns. Al voltant d'aquesta dialèctica, s'han creat alguns mites que oculten les dinàmiques reals del mercat. Alguns d'aquests mites, també promoguts des de l'administració, sostenen falsedats sobre els processos d'externalització de serveis: la creença en uns costos ajustats, l'assoliment dels preus proposats i, sobretot, la suposada eficàcia i respecte de les empreses pel servei. A l'Estat espanyol, aquests mites han estat desmentits per diversos processos que han revelat els sobrecostos reals de l'externalització, com en el cas de la gestió de l'aigua arreu de l'estat, encarida per l'externalització del subministrament.

La propagació d'aquests mites, juntament amb l'augment dels sobrecostos públics, s'ha permès a través de mecanismes utilitzats pel sector privat per distorsionar els sistemes de contractació. Per exemple, l'avançament del pagament de concessió, compensat després per l'augment de les tarifes, genera una bombolla financera que impacta els clients. Aquesta dinàmica també es reflecteix en l'avançament dels costos d'inversió, que es compensen amb increments dels costos de servei, encadenant l'administració a l'externalització, amb repercussions en el cost del servei.

Davant del marc legal espanyol, Jordi Colomer mostra 5 alternatives principals per reintegrar els serveis externalitzats: el venciment del contracte, el rescabament del servei, la resolució per acord mutu, la incoació d'expedient sancionador i la renúncia del contracte. Cadascuna d'aquestes alternatives té la seva complexitat jurídica i implica processos d'indemnització. Tot i això, és rellevant entendre les alternatives de gestió disponibles quan es municipalitza un servei: que retorni a l'entitat local, que sigui gestionat per un organisme autònom local, des d'una entitat pública empresarial o en una societat mercantil amb capital 100% públic. Aquestes opcions demostren que la remunicipalització dels serveis públics locals és factible, i fins i tot una opció d'estalvi davant l'externalització que provoca sobrecostos.

BLOC C: LÍMITS A LA IMPUNITAT CORPORATIVA I A LA LLIBERTAT FISCAL

Sessió 8

Organització col·lectiva per la defensa del territori

Movimiento de Afectados por las Represas en Brasil 2 de novembre de 2023

Iniciem l'últim bloc amb la participació del moviment "Atingidos por Barragens" del Brasil, que comparteix experiències i alternatives en la lluita contra les violacions dels drets per part d'empreses multinacionals.

El "Movimiento dos Atingidos por Barragens" és una iniciativa popular que s'organitza des de la dècada dels 80 per defensar les poblacions i comunitats afectades pels projectes de gestió, distribució i venda d'energia elèctrica. Aquests moviments de resistència van néixer com a resposta a les problemàtiques locals, on determinades comunitats es veien afectades per violacions dels drets humans perpetrades per empreses nacionals o multinacionals que operaven al seu territori. Amb el pas del temps, aquests moviments han crescut fins a adquirir una dimensió regional, nacional i fins i tot internacional d'organització. Un exemple d'aquesta lluita és la negociació d'un tractat vinculant sobre empreses i drets humans a les Nacions Unides, que recull moltes de les demandes d'organitzacions com el MAB i ha estat un espai de confrontació i expressió per a aquests moviments.

Les lluites abraçades pel MAB són diverses i reflecteixen la complexitat de l'escenari local enfront de les violacions de drets. Algunes d'aquestes campanyes inclouen "Revida Mariana", el "Movimiento de Afectados por Represas" i a nivell internacional la

"Campanya Global", que lluita per una alternativa global per afrontar les violacions perpetrades per empreses multinacionals arreu del món.

En l'actualitat, el MAB estima que a Brasil, les preses construïdes vulneren com a mínim 16 drets humans, col·locant la qüestió principal d'aquestes lluites en la recerca d'alternatives als sistemes insostenibles tant socialment com ambientalment.

Dins del context brasiler, un dels punts d'acció és el desenvolupament d'un projecte nacional amb l'objectiu de discernir sobre l'energia pel què i per a qui, sempre amb la base de la sobirania energètica popular. A partir d'aquesta identificació de la necessitat d'actuació i de reconstrucció política i social, el MAB articula tres demandes principals considerades fonamentals per enfrontar aquesta problemàtica: la reestructuració d'una llei nacional dels drets dels afectats per les preses i altres megaprojectes al Brasil, la implementació de polítiques socials per als afectats i una reparació justa per als homes i les dones afectades de la conca del Riu Doce.

Comprendre aquestes afectacions implica també comprendre el territori més enllà de la geografia, com una dimensió de valor cultural i comunitari, incloent-hi el component ambiental.

Sessió 9

Fiscalitat justa? Grans fortunes i corporacions transnacionals

Plataforma per una Fiscalitat Justa
7 de novembre 2023

En aquesta sessió, la Plataforma per una Fiscalitat Justa analitza el Sistema Tributari Espanyol i l'impacte de les infraccions en aquest àmbit.

Entendre la fiscalitat justa implica comprendre el funcionament i la naturalesa del sistema tributari. Segons l'article 3 de la Llei General Tributària, els principis que regeixen el disseny del sistema tributari són la justícia, la generalitat, l'igualtat, la progressivitat, i la redistribució equitativa de la càrrega tributària i no confiscatòria, mentre que els principis que regeixen la seva aplicació són la proporcionalitat, l'eficàcia i la limitació de costos indirectes derivats del compliment d'obligacions formals, assegurant el respecte als drets i les garanties de les obligacions tributàries. És crucial analitzar com aquests principis adquireixen diverses connotacions a través de la Llei General Tributària.

Malgrat que aquests principis estiguin legalment establerts, també existeixen buits legals que propicien l'aparició d'il·legalitats. Un dels exemples és l'extrafiscalitat que ocorre en situacions on la territorialitat és ambigua.

En referir-nos als paradisos fiscals, no existeix una definició internacionalment consensuada sobre la seva naturalesa, ni cap convenció o acord de regulació al respecte. La història dels paradisos fiscals, des de Nova Jersey a Suïssa, es configura segons el context legal i econòmic de cada estat.

Algunes de les mesures preses per l'Estat espanyol per evitar aquestes evasions van ser el 2006, amb la limitació dels pagaments en efectiu de més de 1.000 €, la prohibició de les amnisties fiscals, la reducció de l'import per a entrar a la llista de deutors, i els controls de criptodivises.

Tot i que l'impacte dels paradisos fiscals en la recaptació és elevat i afecta la gestió pública i el desenvolupament dels drets socials, les últimes dècades també han vist un augment crític de l'evasió fiscal. El 2012, a l'Estat espanyol es va modificar l'article 135 de la Constitució per permetre prioritzar el pagament de deutes davant de la despesa social o de l'assoliment d'altres drets presents a la constitució.

La Plataforma per la Fiscalitat Justa treballa en la promoció d'espais lliures de paradisos fiscals i en el control i prevenció de les evasions fiscals dins de l'administració pública. Aquesta lluita ha d'adaptar-se a les noves tecnologies i regulacions, i buscar incidir en els mecanismes públics que tenen un poder legislador i de control sobre aquestes activitats.

Sessió 10

Regulant l'impacte de les transnacionals

Marta Ribera Carbó
10 de novembre 2023

En aquesta darrera sessió, la tècnica de l'Observatori DESCA Marta Ribera Carbó aborda les regulacions existents i els futurs canvis en matèria d'empresa i drets humans.

L'impacte de les transnacionals sobre els drets socials i ambientals s'ha evidenciat en les darreres dècades, provocant debats des de perspectives diverses.

Un dels casos més coneguts és el cas Texaco – Chevron a l'Equador, on l'extracció de cru en una zona amazònica va causar danys ambientals i de salut humana. Aquest cas va ser portat a un procés judicial que va condemnar a Chevron a pagar més de 9.500 milions de dòlars en indemnitzacions. Malgrat això, Chevron va eludir els efectes de la sentència buidant els seus actius a l'Equador i tancant les seves filials.

Dinàmiques similars es donen en altres casos on les empreses infractores es protegeixen per la Lex Mercatoria, un conjunt de lleis i regulacions que defensen els interessos empresarials a nivell internacional. Això s'aconsegueix mitjançant clàusules ISDS i organismes com el CIADI, que prioritzen els interessos de les transnacionals. Davant aquest escenari, sorgeixen iniciatives per incidir i regular les activitats empresarials que vulneren els drets humans.

El Tractat Vinculant d'Empreses i Drets Humans, iniciat fa 10 anys a les Nacions Unides, és un exemple d'aquestes iniciatives. Aquest tractat, fruit de la preocupació expressada per les comunitats afectades, pretén lluitar contra les violacions dels drets humans. Tot i certes problemàtiques durant les negociacions, com la representativitat del Sud Global, han sorgit propostes com la creació d'un tribunal especialitzat.

A nivell català, s'ha impulsat el Centre Català d'Empresa i Drets Humans per donar respostes legals a aquestes violacions. Encara en fase proposicional, el centre tindrà funcions com investigar violacions de drets humans, exigir informació a les empreses, imposar sancions i elaborar propostes per garantir els drets humans en la contractació pública i en la internacionalització empresarial.

Sessió 11

Llibertats en temps de restriccions ecològiques

Jorge Riechmann
14 de novembre 2023

En l'última sessió del curs, oberta al públic i que s'ha celebrat a l'Espai ECOs, convidem a **Jorge Riechmann**, assaigista, poeta i ecologista, que actualment és professor de filosofia moral i política a la Universitat Autònoma de Madrid i autor de diversos llibres. A la seva última obra, *Bailar encadenados. Pequeña filosofía de la Libertad* (Icaria Editorial, 2023) el professor Riechmann fa una reflexió sobre el significat de la llibertat al llarg dels segles i la posa en l'actual context de crisi ecològica. Podem seguir vivint en el miratge de la llibertat individual quan els recursos naturals escassegen? Podem parlar de llibertat quan en realitat els éssers humans depenem els uns dels altres? Aquesta i altres qüestions són les que abordem, de forma breu, en aquesta última sessió del Curs de Drets Socials de l'Observatori DESCA gravada en directe.

VÍDEO

OBSERVATORI

desca

Drets socials i justícia
ecològica